

Práce a společnost

PhDr. Jaroslava Šťastná, Ph.D.

Anotace

Současná podoba placené práce a zaměstnání nepředstavují univerzální model ani z hlediska historického vývoje, ani z hlediska kulturně-civilizačního.

V současnosti se objevují pokusy o vystoupení ze zažité ekonomické představy, jejíž součástí je práce a zaměstnanost v dnešní podobě.

Otevření tvůrčí debaty o tom, jakým způsobem by současná společnost mohla pojímat otázky placené a neplacené práce, zaměstnání, nezaměstnanosti a důstojného života za situace, kdy placené práce ubývá a stává se nejistou.

Funkce práce

- Ekonomická : rovina společenská i osobní
- Sociální : status – prestiž, sociální kontakty, sociální dovednosti....
- Psychologická : sebedůvěra, součást sebehodnocení, součást naší identity, další...
- Zdravotní otázky : škodlivost absence práce , přetěžování a workoholismus

Historie

- Antika (otroci, řemeslníci, vojáci, vládcifilozofové)
- Křesťanská tradice a vztah k práci : ambivalentní (práce jako důsledek dědičného hříchu versus možnost podílet se na božím stvoření)
- Středověk: práce jako udržení živobytí (nikoli pro expanzi potřeb)
- Chrání před zahálkou jako nepřitelem duše
- Mnišské řády - rovnováha mezi prací a spiritualitou

Historie

- Regulace množství práce církví (1/3 roku církevní svátky)
- Církev a její úloha v péči o chudé a potřebné
- Nepravidelnost a cykličnost práce
- Spotřeba: omezená, určena statusem
- 16. / 17. století: protestantská etika. Učení o predestinaci (úspěch a úsilí zde na zemi jako znak vyvolenosti). Calvinismus. Protestantské sekty. Důraz na individualismus a úspěch.

Historie

- Protestantská etika a vznik kapitalismu (Max Weber) – úloha náboženství pro expanzi kapitalismu (náboženský důraz na individuální práci jako zdroj transcendence). Srv. buddhismus, hinduismus, islám..
- 19. století - vznik moderní společnosti (industrializace, urbanizace, lidská práva – občanství, placená práce na základě pracovní smlouvy)

Práce = placená práce

- Oddělení domácnosti od zaměstnání
- Genderové rozdíly v práci
- „neviditelná“ práce v domácnosti a mimo pracovní trhy („dobrovolnictví“): nižší prestiž, neplacená
- Generalizace trhu (práce, půda). Karl Polanyi: Velká transformace

Koncepty práce - zaměstnání

- **Emile Durkheim:** společenská dělba práce jako základ sociální solidarity (nahradila náboženství)
- **Adam Smith** – Bohatství národů. Laissez Faire. Liberalismus. Stálý růst.
- **Karel Marx** – práce dělníků jako zdroj nadhodnoty, přivlastnění kapitálem pro jeho expanzi. Odcizená práce. Neřešitelné konflikty – revoluce.

20. století

- Konec 19. století – O. von Bismarc. Idea sociálního státu
- Krize, tzv. cyklické
- Krize ve 30. letech 20. století
- Keynes – role státu a jeho regulací
- Laissez faire versus keynesiánský model ekonomiky
- Poválečná ekonomická konjunktura a její rysy.
- Nástup neo-liberalismu v 80. letech 20. století, monetaristická reakce na keynese

Pohledy na práci/ nezaměstnanost

- Liberálové
- Keynes
- Marxistické paradigma
- Monetaristické paradigma
- DALŠÍ – předmět tohoto kurzu

Dnešní problémy

- nezaměstnanost (v ČR cca 550 tis nezaměstnaných)
- chudí pracující
- Důvody:
diskuse

Příčiny

- Jobless Growth = ekonomický růst bez nárůstu pracovních míst
- Přesun výrob do míst s nižšími náklady na práci

Návrhy na řešení situace

- Stěhování za prací?
- Chudoba – smíříme se s ní?
- Kratší pracovní doba pro všechny nyní zaměstnané
- Nepodmíněný příjem (základní příjem)
- další?